

BUREAUONDERZOEK
NAAR DE ARCHEOLOGISCHE WAARDE
VAN HET PLANGEBIED
OOSTERWEG
GEMEENTE TEXEL

Colofon

SCENH-rapport cultuurhistorie 80

Opdrachtgever: Gemeente Texel
Titel: Bureauonderzoek naar de archeologische waarde van het plangebied Oosterweg, gemeente Texel
Status: Definitief
Datum: 25 januari 2007
Projectnummer: 06P115
Seniorarcheoloog: Drs. G.P. Alders
Auteur: Drs. F.G. van den Berg
Illustraties: Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland, tenzij anders vermeld

Autorisatie: Drs. G.P. Alders

Datum:

ISSN: 1871-398X

© Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland, Wormer 2007

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Het Steunpunt aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland
Veerdijk 32
1531 MS Wormer

Telefoon 075-647 45 13
Fax 075-640 04 84
Email info@cultureelerfgoednh.nl
Internet www.cultureelerfgoednh.nl

SAMENVATTING

Het plangebied is gesitueerd in een Pleistocene dekzandvlakte. De plannen behelzen de aanleg van een fietspad en een greppel tussen de plaatsen Oosterend en Oost. Direct grenzend aan en in de directe omgeving van het plangebied bevinden zich volgens de Cultuurhistorische Waardenkaart van Noord-Holland terreinen met een hoge archeologische waarde. Bij de ontgraving van de greppel zullen bodemingrepen plaatsvinden waarbij de ter plaatse aanwezige archeologische waarden aangetast dreigen te worden. Daarom wordt geadviseerd om alleen het tracé van de greppel op te graven, opdat waardevolle archeologische informatie wordt veiliggesteld.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	3
1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	7
2. INLEIDING	9
3. HUIDIGE SITUATIE EN VOorgenomen ONTWIKKELINGEN IN HET PLANGEBIED	11
4. HISTORISCHE EN AARDWETENSCHAPPELIJKE SITUATIE IN HET ONDERZOEKSGBIED	13
5. DE BEKENDE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN IN HET ONDERZOEKSGBIED	15
6. GESPECIFICEERDE ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING VOOR HET PLANGEBIED	17
7. ADVIES	19
LITERATUUR- EN DOCUMENTATIELIJST	21
AFBEELDINGEN	22
Afbeelding 1	22
Afbeelding 2	24
Afbeelding 3	26
BIJLAGE	27

1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Datum: 25 januari 2007
Opdrachtgever: Gemeente Texel
Afdeling Gemeentewerken
De heer P.W. van Ree
Groeneweg 1
1791 CC Den Burg
Postbus 200
1790 AE Den Burg
T: 0222 - 36 22 87
F: 0222 - 36 22 87
email@texel.nl

Contactpersoon: D. van Sijp
Uitvoerder onderzoek: Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland
Bevoegde overheid: Gemeente Texel
Landelijk registratienummer: 20883
Locatie: gemeente: Texel
 plaats: Oosterend
 toponiem: Oosterweg
Centrumcoördinaten plangebied: 212.280 / 567.332

2. INLEIDING

Door de gemeente Texel is op 7 december 2006 opdracht verleend aan de Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland tot het uitvoeren van een archeologisch bureauonderzoek ten behoeve van het plangebied "Oosterweg" in voornoemde gemeente. Het doel van dit onderzoek is om aan te geven hoe bij eventuele werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen in voldoende mate rekening gehouden kan worden met de archeologische aspecten in het plangebied.

De geologische situering van het plangebied wordt gekenmerkt door aan de oppervlakte voorkomende zandafzettingen uit de laatste ijstijd (Weichselien). In het gebied daaromheen liggen aan de oppervlakte mariene afzettingen uit het Holoceen. De directe omgeving van het plangebied, waar het pleistocene dekzand aan het oppervlakte ligt, vormt het onderzoekskader van dit bureauonderzoek (zie afbeeldingen 2 & 3).

Voor dit bureauonderzoek zijn diverse bronnen gebruikt om een beeld te verkrijgen over het verleden van het plangebied. Voor een belangrijk deel zijn gegevens verzameld met behulp van het **Archeologisch InformatieSysteem (ARCHIS)**. De in ARCHIS te raadplegen Archeologische Monumentenkaart (AMK) bevat een overzicht van behoudwaardige archeologische terreinen waarvan een deel van rijkswegen beschermd is. De terreinen van de AMK zijn door de provincie overgenomen en op de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW-kaart) van Noord-Holland geplaatst.

De belangrijkste gegevens voor het specificeren van de archeologische verwachting voor het plangebied worden gevormd door de resultaten van de veldkarteringen die onder leiding van Woltering in de jaren '70 op een groot deel van Texel zijn uitgevoerd.

Het onderzoek is uitgevoerd door drs. F.G. van den Berg onder leiding van drs. G.P. Alders van de Stichting Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland.

3. HUIDIGE SITUATIE EN VOorgenomen Ontwikkelingen in het plangebied

Het plangebied is gesitueerd in landelijk gebied tussen de plaatsen Oosterend en Oost in het oosten van het eiland Texel. Ten oosten van en parallel aan de Oosterweg wordt een fietspad gerealiseerd (zie afbeeldingen 2 & 3). De wegcunet voor het fietspad zal reiken tot een diepte van hoogstens 30 cm onder het maaiveld. De huidige greppel langs de Oosterweg wordt gedempt en het tracé van het fietspad zal over deze greppel worden aangelegd. Parallel aan het fietspad wordt een nieuwe greppel van 2 meter breed gegraven. De greppel zal tot 75 cm onder het huidige maaiveld reiken. De totale oppervlakte van de graafwerkzaamheden ten behoeve van de greppel bedraagt ongeveer 1600 vierkante meter. De totale lengte van de greppel zal ongeveer 800 meter bedragen.

4. HISTORISCHE EN AARDWETENSCHAPPELIJKE SITUATIE IN HET ONDERZOEKSGBIED

In het geologische tijdperk het Pleistoceen, dat duurde tot tienduizend jaar geleden, wisselden ijstijden en warmere perioden elkaar af. Tijdens de voorlaatste ijstijd (Saaliën) werd het noorden van Nederland bedekt met landijs afkomstig uit Scandinavië. Het met dit landijs meegevoerde keileem, een mengsel van leem, keien en grind, werd door het ijs opgestuwd en bleef na afloop van deze ijstijd achter. De Hoge Berg op Texel is het meest duidelijke voorbeeld van zo'n opstuwning op Texel. In het Weichselien is tijdens grote zandverstuivingen op het keileem een dikke laag fijnzandig dekzand afgezet. Het onderzoeksgebied is gesitueerd binnen een dergelijke dekzandvlakte (zie afbeeldingen 2 & 3). De hoge ligging van het onderzoeksgebied hebben de dekzanden gespaard voor erosie en/of afdekking van mariene sedimenten in het Holoceen.

5. DE BEKENDE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN IN HET ONDERZOEKSGBIED

In de jaren '70 heeft de voormalige Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (nu Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten) een grootschalige archeologische veldkartering uitgevoerd. Het gebied van de kartering beslaat vrijwel het gehele zuidelijke deel van Texel. De resultaten van het veldonderzoek zijn door de heer Woltering uitgebreid in de Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek gepubliceerd. Belangrijk onderdeel bij deze publicatie vormen de geologische kaarten waarop de aangetroffen vindplaatsen staan aangeduid.

Bij de veldkartering zijn de percelen binnen het onderzoeksgebied systematisch afgelopen. De daarbij aangetroffen vondsten zijn geregistreerd en gekarteerd. Het nummer van de vondsten bestaan uit de coördinaten van het kilometervak, waarbinnen de vondsten werden aangetroffen, en een volgnummer (zie tabel 1 & 2 in de bijlage). Het plangebied bevindt zich voor het grootste deel in kilometervak 121/567 (zie afbeelding 3). Dit vak behoort tot de categorie met het hoogst aantal vondsten. Een klein gedeelte van het fietspad ten zuiden van de weg Zevenhuizen zal in vak 121/566 komen te liggen. Dit vak behoort tot de een na hoogste categorie met 201 tot 400 vondsten.

De terreinen waar schervenconcentraties zijn gevonden, zijn op de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW-kaart) aangemerkt als 'nederzettingsterreinen'. Deze terreinen van de waardenkaart zijn in het kader van dit onderzoek op de vondstenkaart van de veldkartering geprojecteerd (zie afbeeldingen 3 & 4). Daarop kunnen we zien dat twee CHW-terreinen direct grenzen aan de Oosterweg (NKT002A en NKT014A). Eén terrein wordt doorsneden door het tracé van de aan te leggen greppel (NKT012A). Verder bevinden zich in de directe omgeving van de Oosterweg nog vijf terreinen (NKT001A, NKT003A, NKT011A, NKT013A, NKT015A). Alle terreinen op de CHW-kaart staan aangeduid als gebied van hoge archeologische waarde. Van een aantal terreinen is niet direct duidelijk waarom ze op de CHW zijn geplaatst. Binnen de terreinen NKT011A en NKT013A staan op de kaart van Woltering namelijk geen nederzettingsterreinen aangegeven, terwijl volgens de beschrijving van de CHW op deze terreinen door Woltering 'schervenconcentraties' zijn aangetroffen. Ook blijken de dateringen van de vindplaatsen tussen de CHW en Woltering niet altijd overeen te stemmen (zie tabel 1 & 2 in de bijlage).

6. GESPECIFICEERDE ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING VOOR HET PLANGEBIED

Op basis van de in de voorgaande hoofdstukken verzamelde gegevens, kunnen de volgende verwachtingen worden uitgesproken ten aanzien van de archeologie in het plangebied.

Uit de veldkarteringen van Woltering komt duidelijk naar voren dat resten van bewoning vanaf de vroege ijzertijd in het plangebied aanwezig zijn. Zelfs de aanwezigheid van resten uit het late paleolithicum, mesolithicum en neolithicum kan niet worden uitgesloten. De conserveringstoestand van de vindplaatsen is niet bekend. Dat zou door middel van archeologisch onderzoek nader vastgesteld moeten worden.

Uit de plannen wordt duidelijk dat bodemingrepen tot onder de verstoorde bouwvoor reiken. Dat betekent dat de onverstoorde grond daaronder zal worden vergraven. Indien de daarin aanwezige archeologische waarden niet door middel van een opgraving worden gedocumenteerd, kan bij de vergravingen waardevolle archeologische informatie voor goed verloren gaan. Dat is vrijwel zeker het geval waar het greppeltracé vindplaats 4 naar verwachting zal gaan doorsnijden (zie afbeelding 3). In het tracé van het fietspad zal echter géén verstoring van de bodem plaatsvinden, aangezien het wegcunet niet onder de verstoorde bouwvoor zal reiken.

7. ADVIES

Uit de voorgaande twee hoofdstukken wordt duidelijk dat ter plaatse van het plangebied archeologische waarden aanwezig zijn. Het advies luidt daarom dat het te verstoren bodemarchief ter plaatse door middel van een opgraving gedocumenteerd dient te worden. Dat geldt uitdrukkelijk alleen voor het greppeltracé.

Het Steunpunt adviseert om de greppel door middel van archeologisch onderzoek aan te laten leggen. Daarmee kan werk met werk gemaakt worden. Daarbij dient niet meer opgegraven te worden dan voor de ontgraving van de greppel de bedoeling is. Het opgravend onderzoek zal onder meer tot doel moeten hebben om vast te stellen uit welke periode(n) de vindplaats(en) dateert (dateren) en wat de conserveringstoestand ervan is.

Het archeologisch veldonderzoek moet worden verricht door een tot opgravingswerk-zaamheden bevoegd bedrijf. Het onderzoek dient op basis van een Programma van Eisen uitgevoerd te worden. Het Programma dient opgesteld te worden door een seniorarcheoloog die bij voorkeur naderhand ook de resultaten van het onderzoek beoordeelt. Het Programma van Eisen dient te worden goedgekeurd door de gemeente Texel als bevoegde overheid. Op basis van het goedgekeurde Programma kan vervolgens het archeologisch veldwerk worden uitgevoerd.

LITERATUUR- EN DOCUMENTATIELIJST

Digitale bronnen

- Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)
- Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland: <http://chw.noord-holland.nl>

Atlassen

- Topografische Atlas Noord-Holland 1:25.000 (Wolters-Noordhoff), Emmen, 2004

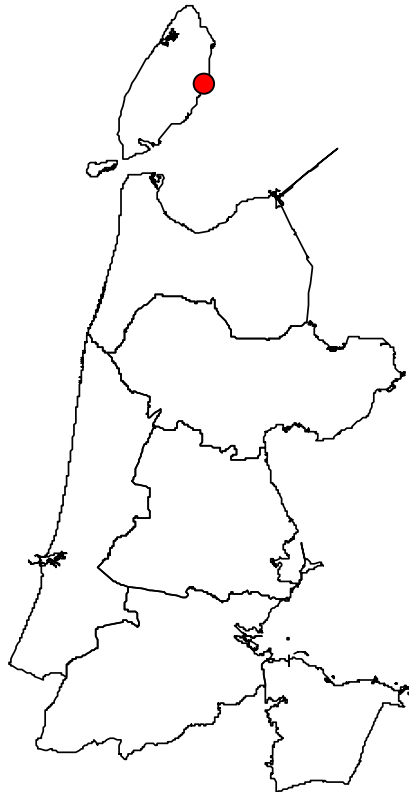
Literatuur

- Woltering, P.J., 1979: Occupation History of Texel, II. The Archaeological Survey: Preliminary Report, in: Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig bodemonderzoek (W.A. van Es e.a.), jaargang 29.

AFBEELDINGEN

Afbeelding 1

Ligging van het plangebied in Noord-Holland

Afbeelding 2

Geologische kaart van Woltering (1979) met daarop geprojecteerd de bestektekening en de contouren van de CHW-terreinen

Geologische kaartondergrond:

De gele zone betreft het Pleistocene zanddek; de groene zone betreffen mariene afzettingen uit het Holoceen.

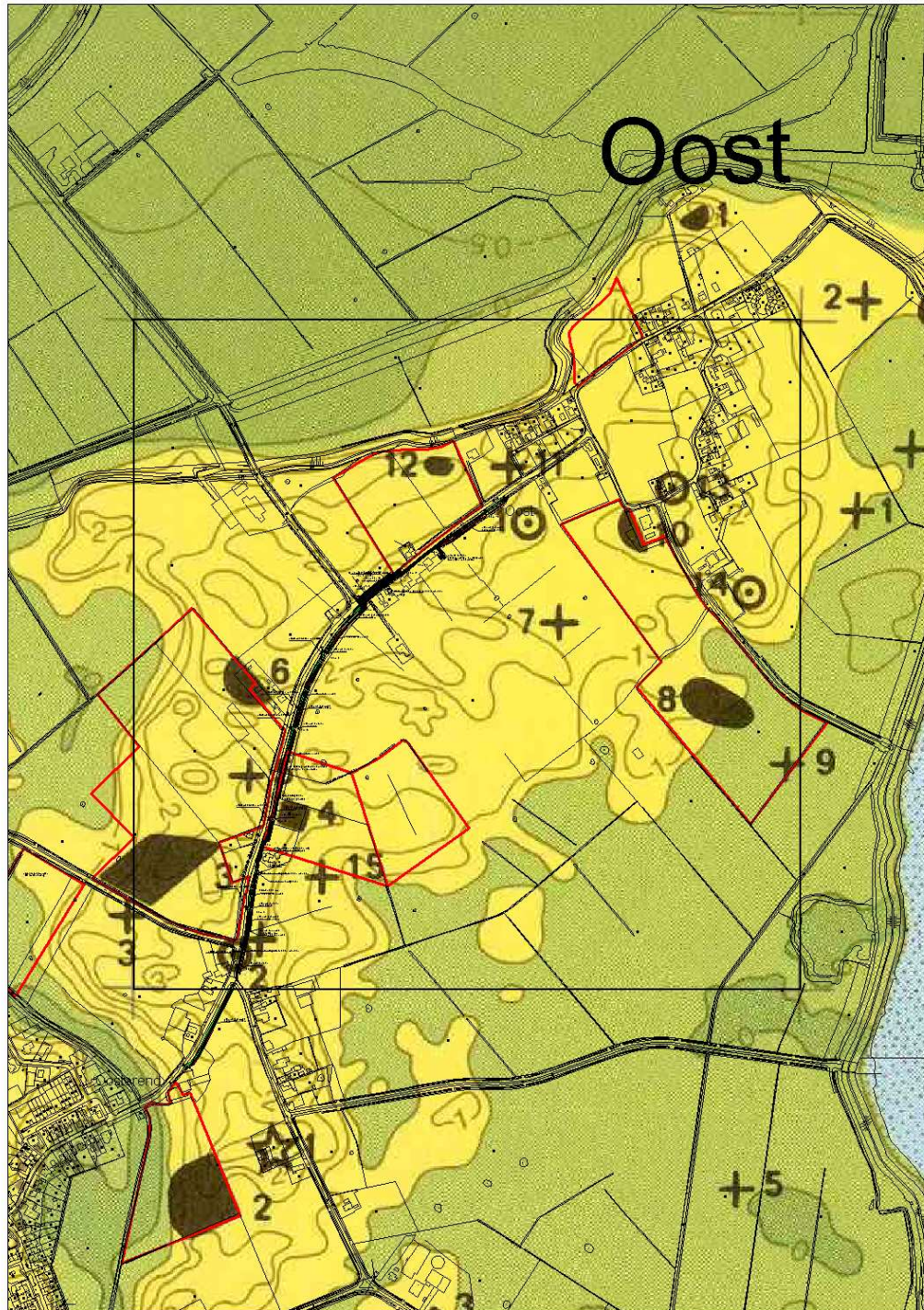
Bestektekening:

De groene lijn betreft het tracé van het toekomstige fietspad; de rode lijn betreft de toekomstige tracé van de te graven greppel.

CHW-terreinen:

Binnen de contouren staan de CHW-codes waaronder de archeologische terreinen op de Cultuurhistorische Waardenkaart staan geregistreerd.

(Bron: geologische kaart: Woltering 1979; bestektekening: gemeente Texel; CHW-terreinen: ARCHIS II)

Afbeelding 3

Geologische kaart van Woltering (1979) met daarop geprojecteerd de bestektekening en de contouren van de CHW-terreinen

Zie voor verklaring pagina 24.

(Bron: geologische kaart: Woltering 1979; bestektekening: gemeente Texel; CHW-terreinen: ARCHIS II)

BIJLAGE

Kilometervak 121/566					
Vindplaats-/vondstnr op kaart van Woltering 1979	AMK-nr	CHW-nr	Datering volgens CHW	Aard van vindplaats volgens Woltering 1979	Datering volgens Woltering 1979
121/566-2	5.636	NKT001A	IJZL-ROMV, VME-LME	Nederzetting	IJZL en ROMV/ROMM, VMEb&c, LMEa
Kilometervak 121/567					
121/567-1				Geïsoleerde vondsten	LMEa&b
121/567-2				Geïsoleerde vondsten	IJZV, IJZM, ROMV, ROMM, VMEc
121/567-3				Geïsoleerde vondsten	PALEOL, MESO, NEO
	5.637	NKT002A	IJZM-ROMV, VME-LME	Nederzetting	VMEb&c, LMEa&b
121/567-4				Geïsoleerde vondsten	ROMV, ROMM, LMEa&b
	5.719	NKT012A	VME	Nederzetting	VMEb&c
121/567-5				Geïsoleerde vondsten	LMEa&b
	5.637	NKT002A	IJZM-ROMV, VME-LME	Nederzetting	VMEb&c
121/567-6	5.637	NKT002A	IJZM-ROMV, VME-LME	Nederzetting	IJZM, IJZL
121/567-7				Geïsoleerde vondsten	VMEc, LMEa&b
121/567-8				Geïsoleerde vondsten	MESO, NEO
	5.640	NKT003A	IJZL-ROM, LME	Nederzetting	IJZL, ROMV/ROMM, VMEc/LMEa, LMEb
121/567-9	5.640	NKT003A	IJZL-ROM, LME	Geïsoleerde vondsten	IJZL, ROMV, ROMM, LMEa&b
121/567-10	5.640	NKT003A	IJZL-ROM, LME	Geïsoleerde vondsten	LMEa&b
	5.640	NKT003A	IJZL-ROM, LME	Nederzetting	IJZL, ROMV, ROMM
121/567-11				Geïsoleerde vondsten	LMEa&b
121/567-12	5.721	NKT014A	IJZL-ROMV	Geïsoleerde vondsten	VMEc, LMEa
	5.721	NKT014A	IJZL-ROMV	Nederzetting	IJZL, ROMV/ROMM
121/567-13				Geïsoleerde vondsten	LMEa
121/567-14				Geïsoleerde vondsten	IJZL, ROMV, ROMM
121/567-15				Nederzetting	VMEb&c, LMEa&b
	5.716	NKT011A	IJZL-LME		
	5.720	NKT013A	IJZL-ROM, LME		
	5.723	NKT015A	IJZL-ROMV		

Tabel 1. Overzicht van de aard en datering van de vindplaatsen die op de kaart van Woltering staan aangegeven.

Tabel 2. Verklaring van afkortingen die in tabel staan vermeld. De periode-indeling vanaf de vroege

PALEOL	laat paleolithicum	35000 C14 - 8800 v. Chr.
MESO	mesolithicum	8800 - 4900 v. Chr.
NEO	neolithicum	5300 - 2000 v. Chr.
IJZV	vroege IJzertijd	800 - 500 v. Chr.
IJZM	midden IJzertijd	500 - 250 v. Chr.
IJZL	late ijzertijd	250 - 12 v. Chr.
ROMV	vroege Romeinse tijd	12 v. Chr. - 70 n. Chr.
ROMM	midden Romeinse tijd	70 - 270 n. Chr.
ROML	late Romeinse tijd	270 - 450 n. Chr.
VMEa	vroege middeleeuwen a	400 - 550 n. Chr.
VMEb	vroege middeleeuwen b	550 - 750 n. Chr.
VMEc	vroege middeleeuwen c	750 - 1000 n. Chr.
LMEa	late middeleeuwen a	1000 - 1200 n. Chr.
LMEb	late middeleeuwen b	1200 - 1500 n. Chr.

middeleeuwen naar Woltering 1979.